

Бібліографічний опис: Кулеша-Любінець М., Захарчук Х. Особливості материнської ідентичності вагітних жінок з досвідом невиношування вагітності. Матеріали XXXIV Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Проблеми та перспективи розвитку науки на початку третього тисячоліття у країнах Європи та Азії» (Переяслав-Хмельницький, 30-31 січня 2017 р.). – С.77-79. – Режим доступу: http://conferences.neasmo.org.ua/uploads/conference/file/37/conference_31-31.1.2017.pdf

Кулеша-Любінець Мирослава Миронівна
Захарчук Христина Андріївна

Особливості материнської ідентичності вагітних жінок з досвідом невиношування вагітності

Одним із найважливіших етапів психосоціального становлення жінки є материнство. Адже поступове формування жінки-матері впливає на стосунки з оточенням, змінює її поведінку та життєві цілі.

Народження дитини вносить корективи у самосвідомість жінки, проте процес відчуття та прийняття себе як матері відбувається повільно і може тривати з часу вагітності до остаточного формування материнської ідентичності та психосоціального образу «Я-мама».

Інтенсивний розвиток суспільних відносин сприяє зниженню цінності материнства, адже сучасна жінка постає перед вибором пошуку себе в особистісній, сімейній, професійній, духовній, політичній та інших сферах [5]

Офіційна статистика свідчить, що на сьогодні існує чітка тенденція до «старіння» материнства. На це вказує середній вік перших народжень, який з початку 2000 року становив 22 роки, а у 2008 році – майже 25 років. Вперше у 2006 році показники числа матерів, які народжували у віці 30-35 років, перевищив показник числа матерів, які народжували у віці 15-19 років. Причому двадцять років тому співвідношення даних показників становило 2:3, а у 2011 році – кардинально змінилося до 2:1 [1].

Теоретичні праці вітчизняних та зарубіжних науковців присвячені питанням становлення материнської сфери особистості жінки, її впливу на розвиток дитини, девіантних форм материнства (О. Ф. Бондаренко, Н. В. Даниленко, Н. В. Дармостук, П. П. Горностай, В. С. Заслуженюк, І. С. Кон, О. В. Корнієнко, С. Ю. Мещерякова, М. І. Мушкевич, Р. В. Овчарова, А. С. Співаковська, Т. М. Титаренко, Г. М. Федоришин, Г. Г. Філіппова, В. С. Шкраб'юк та ін.). Вивченням особливостей материнської ідентичності жінок під час вагітності займалися М. Б. Гасюк, О. Ю. Іщук, Н. В. Лучанінова, Г. С. Шевчук та ін.

Материнська ідентичність виступає особистісною категорією, що обумовлена соціальною роллю, мотивами, цінностями, індивідуальними особливостями «Я-концепції». На думку Г. С. Шевчук, материнська ідентичність – це психологічний конструкт, що виражає цілісне прийняття, усвідомлення і переживання жінкою себе як матері та своєї особистісної самореалізації в материнстві. При цьому, материнська ідентичність у вагітних жінок може бути цілісною, інтегрованою, дифузною чи нерозвиненою [6].

Втрата дитини належить до однієї з найважчих життєвих ситуацій, де жінка переживає складне життєве випробування. Можемо припустити, що маючи досвід невиношування вагітності розвиток материнської ідентичності жінки буде проходити набагато важче. У зв'язку з тим, що готовність до материнства, материнська ідентичність є джерелом розвитку особистості дитини і має велику психосоціальну значущість, визначаючи особистісне, сімейне, суспільне благополуччя, необхідно детально вивчати особливості материнської ідентичності вагітних жінок з досвідом невиношування вагітності.

Об'єкт дослідження – материнська ідентичність вагітної жінки. Предмет дослідження – особливості материнської ідентичності вагітної жінки з досвідом невиношування вагітності.

Метою дослідження є виявлення психологічних особливостей материнської ідентичності вагітної жінки з досвідом невиношування вагітності.

У пілотажному дослідженні взяли участь 40 вагітних жінок на третьому триместрі вагітності, які перебували у шлюбі і не мали під опікою дітей. При цьому, групу 1 (Г1) склали 20 вагітних жінок, в анамнезі яких є досвід невиношування вагітності; групу 2 (Г2) – 20 вагітних жінок, які вперше завагітніли і не мали досвіду невиношування вагітності. Середній вік жінок Г1 – 28,1 років, середній вік жінок Г2 – 25,5 років. База дослідження – Івано-Франківський міський клінічний пологовий будинок.

З метою вивчення материнської ідентичності у вагітних жінок з досвідом невиношування вагітності ми застосували авторську анкету, тест «Хто Я?» (М. Кун, Т. Макпартленд; модифікація Т. Румянцевої) [3], Тест смисложиттєвих орієнтацій (Д. Леонтєв) [4].

Результати дослідження піддавались кількісній та якісній обробці із використанням статистичних методів.

Аналіз результатів анкетування вагітних жінок з досвідом невиношування вагітності показав таке:

1. Середній тиждень вагітності у групі Г1 становить 31,3 тижня, в групі Г2 – 32,3 тижнів.
2. Вагітні жінки з досвідом невиношування вагітності (Г1) більш позитивно, чим жінки із Г2, сприймають зміни у власному тілі, що може свідчити про більшу зосередженість їх на майбутній дитині (позитивне ставлення відзначили 70% жінок Г1 і 40% жінок Г2).
3. Якість сну у жінок Г1 гірший, ніж у жінок Г2, часто присутні кошмари та безсоння (кошмари сняться 45% жінкам Г1 і 10% жінкам Г2). Оскільки кошмарні сновидіння – це продукт діяльності людського мозку, що, таким чином, обробляє неприємні емоції та враження людини, то можемо припустити, що жінки з досвідом невиношування вагітності мають підвищений рівень тривожності.

4. Цікавою виявилась різниця у відповідях на відкрите запитання: «Скільки у Вас дітей?». Вагітні жінки із Г1 ставили прочерк або писали, що немає. У відповідях жінок із Г2 зустрічалися такі твердження як «буде одна», «я майбутня мама» тощо. Можемо припустити, що вагітні жінки без досвіду невиношування вагітності більше зосереджені на думках про майбутню дитину, сприймаючи себе вже мамою.

Такий неповний перелік результатів анкетування дозволяє припустити наявність у вагітних жінок з досвідом невиношування вагітності підвищеного рівня тривожності, слабкої зосередженості на майбутній дитині та низького рівня прийняття свого материнства, що, безперечно, негативно впливає на розвиток материнської ідентичності загалом.

Контент-аналіз самоописів вагітних жінок за тестом «Хто Я?» (М. Кун, Т. Макпартленд; модифікація Т. Румянцевої) дозволив виділити в обох групах три типи материнської ідентичності: виражена материнська ідентичність, майбутнє материнство, відсутність материнської ідентичності (див. Рис.1., Рис.2.).

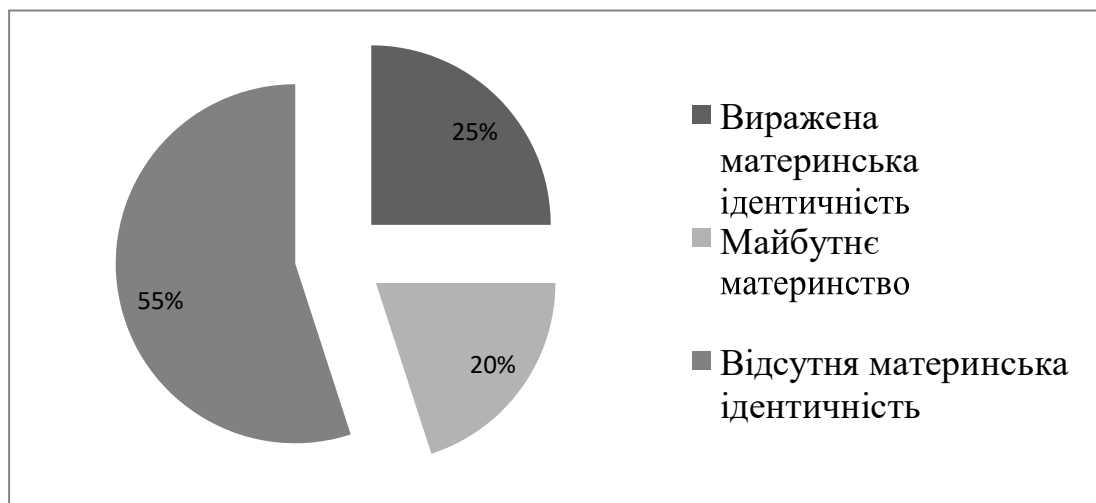


Рис. 1. Сформованість материнської ідентичності у вагітних жінок (на 3-му триместрі) з досвідом невиношування вагітності

Аналіз результатів дослідження свідчить, що у четвертій частини опитаних обох груп наявна виражена материнська ідентичність (25% – у Г1 та Г2). Проте у 55% опитаних вагітних жінок з Г1 у самописах переважали твердження, що свідчать про недостатню сформованість материнської ідентичності, на відміну

від 15% – у Г2. Про материнство у майбутньому часі описувало 20% вагітних жінок з Г1 та 60% вагітних жінок з Г2.

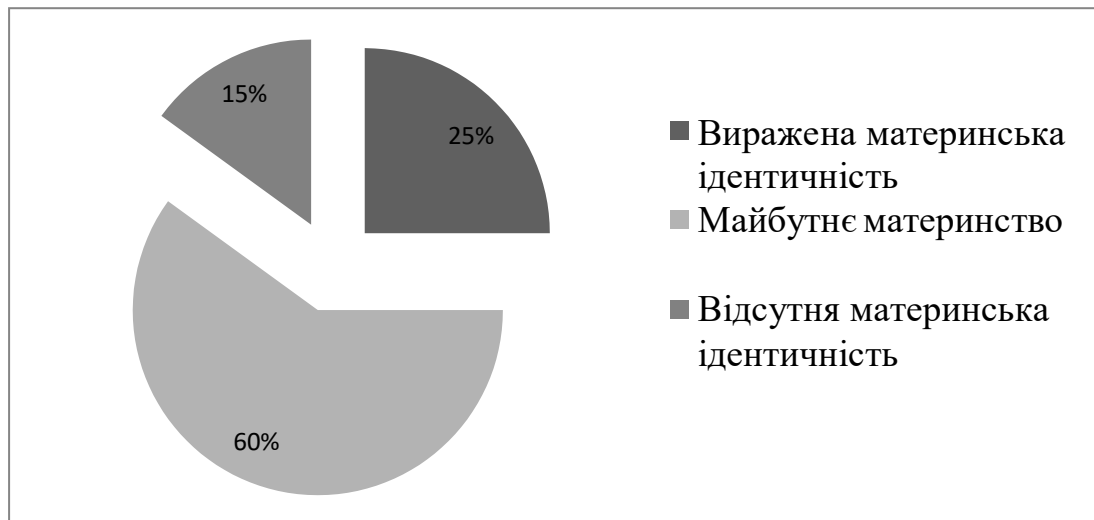


Рис. 2. Сформованість материнської ідентичності у вагітних жінок (на 3-му триместрі) без досвіду невиношування вагітності

Аналіз результатів дослідження смисложиттєвих орієнтацій вагітних жінок показав, що жінки Г1 мають нижчий показник свідомості життя, чим жінки Г2 (89,3 та 98,9 відповідно) (див. Табл. 1). При цьому, досліджуваним вагітним жінкам з досвідом невиношування вагітності властиве зосередження на вчорашньому дні, незадоволеність своїм життям у сьогоднішні, віра в те, що життя людини непідвладне свідомому контролю тощо.

Таблиця 1

Співвідношення показників за шкалами тесту смисложиттєвих орієнтацій Д. О. Леонтєва

Критерії	$X_{\text{сер. Г1}}$	$\sigma_{\text{Г1}}$	$X_{\text{сер. Г2}}$	$\sigma_{\text{Г2}}$
Ціль життя	29,1	5,3	33,8	4,8
Процес життя	26,5	6,2	29,6	3,1
Результат життя	21,5	3,6	25,2	4,2
Локус контролю – Я	18,7	4,3	20,5	3,5
Локус контролю – Життя	26,8	5,3	29,6	5,0
Загальний показник СЖ (свідомість життя)	89,3	14,2	98,9	10,3

Таким чином, результати дослідження вагітних жінок показали, що досвід невиношування вагітності може здійснювати негативний вплив на становлення материнської ідентичності вагітної жінки у третьому триместрі вагітності. При цьому, вагітні жінки, які перебувають у шлюбі і мають досвід невиношування вагітності, у порівнянні з тими, хто не мають такого досвіду, є більш тривожними, менше зосереджуються на майбутній дитині та на результат життя загалом, слабо приймають власне материнство, а, відтак, мають знижений рівень сформованості материнської ідентичності.

Література:

1. Аналіз народжуваності за віком матерів у 1990-2011 роках [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://infolight.org.ua/charts/analiz-narodzhuvanosti-za-vikom-materiv-u-1990-2011-rokah>.
2. Захарова Е. И. Условия становления материнской идентичности / Е. И. Захарова, Ю. А. Турчинова // Перинатальная психология и психология репродуктивной сферы. – 2011. – №4 (4). – С. 38-48.
3. Кун М. Тест Кто Я? (модифікація Т.В. Румянцевой) / М.Кун, Т.Макпартленд [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://vsetesti.ru/424/>.
4. Леонтьева Д. А. Тест смысловиттевих орієнтацій [Електронний ресурс] / Д.А.Леонтьев. – Режим доступу: <http://psychok.net/testy/256-test-smyslozhiznennye-orientatsii-metodika-szho-d-a-leontev>.
5. Филиппова Г. Г. Психология материнства: Учебное пособие. / Г.Г.Филиппова – М.: Изд-во Института психотерапии, 2002. – 240 с.
6. Шевчук Г.С. Арт-терапевтичні засоби дослідження материнської ідентичності вагітних жінок: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. психол. наук: спец. 19.00.01 "Загальна психологія. Історія психології" / Шевчук Галина Станіславівна; Волинський національний університет імені Лесі Українки. – Луцьк, 2010. – 21 с.